

Biblioteka
AVANTURA REČI

Urednik
Borislav Pantić

Naslov originala
Daniel Pennac
“Journal d’un corps”

Copyright © Editions Gallimard, 2012.
“Cet ouvrage a bénéficié du soutien des Programmes
d’aide à la publication de l’Institut français.”
Copyright © 2013 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

ISBN 978-86-7702-316-4

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, preštamovati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2013.

Danijel Penak

DNEVNIK
JEDNOG TELA

Prevela s francuskog
Jelena Mijatović

Čarobna
knjiga

Čitaocu

Moja prijateljica Lizon – moja stara, draga, nezamenljiva, nenasna prijateljica Lizon – stručnjak je za glomazne poklone, kao što je, na primer, ova nedovršena skulptura koja mi zauzima dve trećine sobe ili kao što su slikarska platna koja ostavlja da mi se mesecima suše u hodniku i trpezariji pod izgovorom da je njen atelje postao isuviše mali. U rukama držite njen najnoviji poklon. Banula je kod mene jednog jutra, raščistila sto za kojim je trebalo da doručkujem i na njega izručila hrpu svezaka koje joj je nedavno preminuli otac zaveštao. Po crvenim očima videlo se da ih je celu noć čitala. I ja sam isto to učinio naredne noći. Čutljiv, ironičan, prav kao sveća, širom sveta ovenčan slavom starog mudraca, na koju se nije obazirao, Lizonin otac, koga sam sreo tek pet ili šest puta u životu, ulivao mi je strahopoštovanje. A opet, nikako nisam mogao da zamislim da je čitav život pisao ove stranice! Sasvim zatečen, zatražio sam mišljenje svog prijatelja Postela, koji je dugo bio njegov lekar (kao što je bio i lekar porodice Malosen). Odgovor je usledio istog trena: nemoj da oklevaš. Objavi! Pošalji to izdavaču i objavite. Postojala je ipak jedna začkoljica. Nije baš lako zatražiti od izdavača da objavi rukopis prilično poznate ličnosti koja zahteva da ostane anonimna. Treba li da osećam grižu savesti zbog toga što sam iznudio jednu takvu uslugu od čestitog i poštovanog književnog poslenika? Presudite sami.

D. P.

3. avgust 2010.

Draga moja Lizon,

Eto, vratila si se s moje sahrane, došla si kući, naravno, pomalo tužna, ali Pariz te čeka, prijatelji, atelje, nekoliko nezavršenih slika, brojni projekti, među kojima projekat za dekoraciju Opere, tvoje političke strasti, budućnost bliznakinja, život, tvoj život. Iznenadenje, po dolasku zatičeš pismo advokata R. u kome te rečnikom beležnika obaveštava da se kod nje ga nalazi paket tvog oca koji je tebi namenjen. Zamisli, posmrtni poklon od tate! Ti, razume se, brže-bolje odlaziš tamo. A advokat ti predaje neobičan poklon: ni manje ni više nego moje telo! Ne moje telo od krvi i mesa, već dnevnik koji sam neprimetno o njemu vodio tokom života. (Jedino je majka znala, pred kraj.) Iznenadenje, dakle. Moj otac je vodio dnevnik! Šta bi, tata, zar dnevnik, ti, tako ugladen, tako nedostižan? I to čitavog života! Ne običan dnevnik, kćeri, znaš već koliko zazirem od pomnog beleženja naših promenljivih duševnih stanja. U njemu nećeš naći ništa ni o mom poslovnom životu, o mojim stavovima, ni predavanjima, niti o onome što je Etjen pompezno nazivao mojim „bojevima“, ništa o društvenom ocu i ništa o svetu onakvom kakav je. Ne, Lizon, samo dnevnik moga tela, zaista samo tela. To će te iznenaditi utoliko više što ja baš nisam bio „telesni“ otac. Ne verujem da su me ikada deca i unuci videli nagog, prilično retko i u kupaćim gaćama, a nikada me nisu zatekli kako se pred ogledalom divim svojim mišićima. Ne mislim ni da sam, nažalost, bio izdašan u milovanjima. A da Brunu i tebi pričam o tome šta me boli, pre bih umro – što

se, uostalom, i dogodilo, ali tek u ovim godinama. Telo nije bilo predmet naših razgovora i ja sam Bruna i tebe pustio da se sami nosite sa sopstvenim telom i promenama na njemu. Nemoj na to gledati kao na izraz kakve posebne ravnodušnosti ili stida; kako sam rođen 1923. godine, bio sam jednostavno čovek svog vremena, bio sam od onih koji još koriste tačku i zapetu i koji nikada ne dolaze na doručak u pidžami, već okupani, sveže obrijani i propisno utegnuti u svakodnevna odela. Telo je izum vaše generacije, Lizon. Barem kad je reč o načinu na koji se koristi i predstavlja. Ali, kad su u pitanju odnosi koje naš duh održava s telom kao vrećom punom iznenađenja i pumpom za pražnjenje, tišina je danas podjednako duboka kao što je bila u moje vreme. Ako bismo bolje pogledali, uvideli bismo da nema stidljivijih osoba od razgaćenih porno-glumaca ili od najpomnije promatranih umetnika koji se bave bodi-artom. Što se tiče lekara (kada te je, inače, lekar poslednji put poslušao?), ovi današnji lekari naprosto više ne dodiruju telo. Oni ga posmatraju kao ćelijsku slagalicu, radiografsano, skenirano, ispitivano telo, biološko, genetsko, molekularno telo, kao fabriku antitelâ. Hoćeš li da čuješ šta ja o tome mislim? Što se telo danas više ispituje, što se više pokazuje, to ono manje postoji. Postoji u obrnutoj srazmeri s pokazivanjem. Ja sam svakodnevno vodio dnevnik o jednom drugom telu, našem saputniku, našoj mašini za postojanje. Preterano je reći svakodnevno; ne očekuj iscrpan dnevnik, nije reč o detaljnom opisivanju iz dana u dan, već pre iz iznenađenja u iznenađenje – u kojima nam inače telo nije škroto – od dvanaeste do osamdeset osme i poslednje godine života, i, videćeš, s dugim prekidima u onim životnim trenucima u kojima se telo zanemaruje. Ali, kad god bi mi se telo jasno ukazalo duhu, latio bih se pera i budno motrio na iznenađenje dana. Te sam pojave opisao najbrižljivije što sam mogao, onim čime sam raspolagao, bez naučnih pretenzija. Eto šta ti, najmilija moja, ostavljam u amanet: nije reč o raspravi iz fiziologije, već o mom najskrovitijem kutku koji je, po mnogo čemu, svima nama zajednički. Poveravam ti ga. Zašto baš tebi? Zato što sam te obožavao. Dovoljno je što ti to nisam rekao za života, ne uskraćuj mi stoga ovo malo zadovoljstvo da ti to kažem sad kad me nema. Da je Gregoar živ, verovatno bih dnevnik zaveštao Gregoaru, zanimalo bi ga kao lekara i zabavio kao unuka. Bože

dragi, koliko sam samo voleo tog klinca! Gregoar, koji je umro tako mlad, i ti, danas baka, vi ste moja torba sreće, vi ste moja sprema za veliko putovanje. No dobro. Dosta sa izlivima osećanja. Učini sa ovim sveskama šta god ti drago; baci ih u korpu za otpatke ako smatraš da ne priliči jednom ocu da kćeri daruje ovakav poklon, podeli ih s porodicom ako ti duša ište, objavi ih ukoliko smatraš da je potrebno. Ako se odlučiš za ovo poslednje, pazi da autor ostane anoniman – naročito stoga što bi to mogao biti bilo ko – promeni imena ljudi i mesta, nikad se ne zna koga možeš povrediti. Ne teži tome da objaviš sveobuhvatno izdanje, jer ćeš s tim teško izaći na kraj. Između ostalog, jedan se broj svezaka zagubio tokom godina, a veliki broj drugih puko je ponavljanje. Preskoči ih; mislim, na primer, na sveske iz detinjstva u kojima sam računao broj zgibova i trbušnjaka ili sveske iz mladosti u kojima sam, poput prilježnog knjigovođe svog seksualnog života, vodio spisak ljubavnih pustolovina. Jednom rečju, učini od svega ovoga ono što želiš, onako kako želiš, i biće dobro.

Voleo sam te.

Tata

1

Prvi dan
(Septembra 1936)

Jedino mamu nisam dozivao.

64 godine, 2 meseca, 18 dana

Ponedjeljak, 28. decembar 1987.

Glupa šala koju su Gregoar i njegov drug Filip priredili malenoj Fani podsetila me je na prvi događaj iz dnevnika, na traumatu zbog koje je nastao.

Mona, koja voli da rasklanja, naredila je da se spale starudije od kojih većina potiče iz Manesovog vremena: klimave stolice, plesnivi madraci, crvotočne dvokolice, neupotrebljive gume, drugim rečima, spremala se jedna velika i kužna lomača. (Što, na kraju krajeva, nije strašno kao ulična rasprodaja.) Zadužila je za to dečake koji su odlučili da ponovo sude Jovanki Orleanki. U poslu me je prekinula vrisaka male Fani, kojoj su dodelili ulogu svetice. Celog su joj dana Gregoar i Filip hvalili zasluge Jovanke Orleanke za koju Fani, sa svojih šest godina, nikada nije čula. Toliko su joj veličali dobre strane raja da je ona, kako se obred žrtvovanja približavao, tapšala ručicama i poskakivala od sreće. Ali, kad je videla žar u koji su nameravali živu da je bace, poletela je k meni vrišteći. (Za to su vreme Mona, Lizon i Margerita bile u gradu.) Ščepala me je ručicama snažno poput kandži. Deda! Deda! Pokušao sam da je utešim sa „de, de“, „prošlo je“, „nije to ništa“ (nije baš da nije bilo ništa, bilo je čak prilično ozbiljno, ali ja nisam bio upućen u taj njihov plan o kanonizaciji). Uzeo sam je u krilo i osetio da je mokra. Štaviše, upiškala se od straha. Srce joj je lupalo kao ludo, disala je ubrzano. Toliko je bila stisla vilice da sam se pribojao napada grčeva. Stavio sam je u toplu kupku. Tad mi je malo-pomalo ispričala, između dva naleta plača, kakvu su joj sudbinu ona dva klipana namenila.

I to me vraća u vreme kad je dnevnik nastao. U septembar 1936. Dvanaesta mi je godina, još malo pa trinaesta. Sad sam izviđač. Pre toga sam bio mladi izviđač, vučko, jedno od onih imena životinja koja su ušla u modu zahvaljujući *Knjizi o džungli*. Dakle, sad sam izviđač, što je važno, više nisam mladi izviđač, više nisam mali, velik sam, više nisam dete. Letnji raspust je završen. U izviđačkom sam kampu, negde na Alpima. U ratu smo s drugom grupom koja nam je otela zastavicu. Treba da je povratimo. Pravila igre su jednostavna. Svako od nas na leđima nosi maramu, zadenutu za pojas na šorcju. Naši protivnici takođe. Tu maramu nazivamo životom. Ne samo da treba da se vratimo iz pohoda s našom zastavicom već i s najvećim mogućim brojem života. Marame još nazivamo i skalpovima i nosimo ih za pojasom. Onaj koji ih najviše donese strašan je ratnik, „prvak u lovu“, poput avijatičara iz Prvog svetskog rata čije su kabine ukrašavali nemački krstovi srazmerno broju oborenih aviona. Ukratko, igramo se rata. Kako baš i nisam nešto snažan, gubim život na početku rata. Upao sam u zasedu. Dva su me neprijatelja oborila na zemlju, a treći oduzeo život. Vezuju me za drvo da ne bih, čak ni mrtav, pao u iskušenje da nastavim borbu. I tad me napuštaju. Usred šume. Vezanog za jedan bor čija mi se smola lepi za gole ruke i noge. Moji neprijatelji odlaze. Front se udaljava, povremeno čujem sve slabije povike, potom, ništa više. Golema šumska tišina obrušava se na moju maštu. Šumska tišina i svi njeni zvuci: pucketanje, šuštanje, uzdasi, krici, vetar među stablima... Pomišljam da će se životinje, koje su naše igre uznemirile, sad opet pojaviti. Naravno, ne vukovi, nisam više mali, ne verujem više u vukove koji jedu ljude, ne, ne vukovi, već, na primer, divlje svinje. Šta radi divlja svinja dečaku koji je vezan za drvo? Verovatno ništa, briga nju za dečaka. Ali šta ako dođe divlja krmača sa svojim mladima? Pa ipak, ne bojim se. Samo postavljam sebi ona pitanja koja se javljaju u okolnostima u kojima možeš sve da očekuješ. Što se više trudim da se oslobodim, to se konopci više zatežu, a smola lepi za telo. Hoće li se smola stvrdnuti? Jedno je sigurno, neću se osloboditi konopca, izviđači su vešti u pravljenju nerazmrzivih čvorova. Osećam se potpuno sam, ali ne pomišljam da me nikada neće naći. Znam da u

ovu šumu zalaze ljudi, u njoj često srećemo berače borovnica i malina. Znam da će neko doći da me odveže kada se rat završi. Čak i da me protivnici zaborave, moja će patrola primetiti da me nema, obavestiće nekog od odraslih i oslobodiće me. Dakle, nije me strah. Strpljivo podnosim svoju muku. Razum lako pobeđuje sve što okolnosti nameću mojoj mašti. Jedan mrav mi se penje na cipelu, zatim na голу nogu koju pomalo golica. Ovaj usamljeni mrav, razume se, neće mi nadvladati razum. Sam po sebi je bezopasan. Čak i da me ujede, čak i da mi uđe u šorc, pa u gaćice, nije strašno, moći ću da se nosim s tim bolom. Neretko se dešava da vas u šumi ujede mrav, taj je bol poznat, može se podneti, oštar je i kratko traje. Eto, u takvom sam raspoloženju, smiren, kao entomolog, sve dok mi pogled ne padne na pravi mravinjak, na dva ili tri metra od mog drveta, u podnožju drugog bora: ogromna humka borovih iglica vrvi od crnih i žućkastih bića, zastrašujuća nepomična vrevla. Tek u trenutku kad ugledam drugog mrava kako mi se penje na sandalu, izmiče mi vlast nad maštom. To sad više nije stvar ujeda, mravi će me prekriti, živog pojesti. U mašti mi se ništa od ovoga ne ukazuje s pojedinostima, ne zamišljam da će mi se mravi popeti duž nogu, da će mi proždreti polni organ i čmar, niti da će u mene prodreti preko očnih šupljina, ušiju, nozdrva, da će me iznutra pojesti idući kroz creva i sinuse; ne vidim sebe kao ljudski mravinjak koji je vezan za bor i koji kroz mrtva usta riga kolone mrava radnika uposlenih da me, komadić po komadić, prenesu do onog strašnog želuca koji vrvi u mestu, na tri metra od mene, ne zamišljam sve ove muke, ali sve su one u urliku koji od straha ispuštam, zatvorenih očiju i razjapljenih usta. Ovaj poziv u pomoć preplavljuje šumu i sve oko nje, prodorna cika pri kojoj mi se glas lomi u hiljade krhotina, čitavo mi telo urliče kroz glas dečaka koji je ponovo postao mali; kao i usta, i sfinkteri nekontrolisano urlaju, praznim se niz noge, osećam to, šorc mi se puni i ja tonem, proliv se meša sa smolom, što me još više užasava, jer će miris, pomišljam, opiti mrave, privući druge životinje, pluća se cepaju dok dozivam u pomoć, sav u suzama, balama, slinama, smoli i govnicama. Ipak, jasno vidim da je mravinjak baš briga za mene, da i dalje mukotrпно radi na sebi, da

je obuzet bezbrojnim sitnim poslovima, da me, izuzev ova dva zalutala mrava, ostali, kojih je verovatno na milione, i ne primećuju. Vidim, svestan sam, čak i shvatam sve to, no isuviše je kasno, užas je jači, ono što me je obuzelo nema veze sa stvarnošću, čitavo mi telo izražava strah da će biti živo proždрано, strah koji se inače izrodio u mom duhu, bez učešća mrava, naravno da sve to manje ili više znam, tako da, kasnije, kad me opat Šaplije – jer zvao se Šaplije – bude pitao da li sam zaista mislio da će me mravi pojesti, odgovoriću da nisam, a kad mi bude tražio da priznam da sam se pretvarao, odgovoriću da jesam, a kada me bude pitao da li mi je bilo zabavno da svojim urlicima prepadam šetače koji su me na kraju odvezali, odgovoriću da ne znam, i nije li te sram što su te potpuno usranog, kao neku bebu, doveli pred drugove, odgovoriću da jeste, sva ova pitanja mi postavlja dok me pere pod mlazom vode, skidajući većinu mlazom, a da mi čak nije skinuo odeću, odnosno uniformu, da te podsetim, nosiš uniformu izviđača, samo da te podsetim, i jesi li se makar i na tren zapitao šta će onaj par šetača misliti o izviđačima? Ne, izvinite, ne, nisam o tome razmišljao. Ali, reci mi istinu, ova te je lakrdija ipak zabavila, zar ne? Ne laži, nemoj mi samo reći da nisi u svemu ovome uživao! Uživao si u svemu ovome, jelda? Ne verujem da sam umeo da odgovorim na to pitanje, jer još nisam bio ušao u dnevnik, koji će tokom čitavog daljeg života nastojati da telo razlikuje od duha, da mi telo ubuduće štiti od napada mašte, a maštu od neprikladnih prizora tela. I šta će ti reći majka? Jesi li mislio šta će ti na to reći majka? Ne, nisam, nisam se setio mame, a kad me je to pitao, pomislio sam čak da je mama jedina osoba koju nisam dozivao dok sam vrištao, jedino mamu nisam dozivao.

Izbacili su me. Mama je došla po mene. Sutradan sam započeo dnevnik rečima: neću se više bojati, neću se više bojati, neću se više bojati, nikad se više neću bojati.

2

Od 12. do 14. godine
(1936–1938)

Pošto na to treba ličiti, na to ću i ličiti.

12 godina, 11 meseci, 18 dana

Ponedjeljak, 28. septembar 1936.

Neću se više bojati, neću se više bojati, neću se više bojati, neću se više bojati, nikad se više neću bojati.

12 godina, 11 meseci, 19 dana

Utorak, 29. septembar 1936.

Spisak mojih strahova:

- strah od mame;
- strah od ogledala;
- strah od drugova; naročito od Fermantena;
- strah od insekata; naročito od mrava;
- strah od bola;
- strah da ću se ukakiti od straha.

Glupo je što pravim spisak svojih strahova, ja se svega bojim. Kako god, strah uvek iznenadi. Ne očekujete ga, a dva minuta kasnije, on vas izbezumi. Upravo mi se to dogodilo u šumi. Da li sam mogao da očekujem da ću se uplašiti dva mrava? Sa skoro 13 godina! A pre mravâ, kad su me drugi napali, bacio sam se na zemlju a da se nisam ni branio. Dopustio sam da mi oduzmu život i vežu me za drvo kao da sam umro. I *umro sam – od straha*, zaista umro!

Spisak mojih odluka:

- Bojiš se mame? Pretvaraj se da ona ne postoji.
- Bojiš se drugova? Razgovaraj s Fermantenom.

- Bojiš se ogledala? Gledaj se u ogledalu.
- Bojiš se bola? Najviše bola pričinjava ti upravo strah.
- Bojiš se da ćeš se ukakiti? Tvoj je strah odvratniji od govana.

Od sastavljanja spiska strahova još je glupavije sastavljanje spiska odluka. Nikad u njima ne istrajem.

12 godina, 11 meseci, 24 dana

Nedelja, 4. oktobar 1936.

Otkako su me izbacili, mama nikako da se odljuti. Večeras me je izvukla iz kade ne sačekavši da se nasapunam. Naterala me je da se pogledam u ogledalo u kupatilu. Nisam se čak bio ni obrisao. Držala me je za ramena kao da hoću da pobegnem. Prstima mi je nanosila bol. Neprestano je ponavljala – pogledaj se, ama pogledaj se! Stegao sam pesnice i zatvorio oči. Vikala je. Otvori oči! Pogledaj se! Ama pogledaj se! Bilo mi je hladno. Stiskao sam vilice da ne bih cvokotao zubima. Drhtao sam celim telom. Nećemo izaći odavde dok se ne pogledaš! Pogledaj se! Ali nisam otvorio oči. Nećeš da otvoriš oči? Nećeš da se pogledaš? Opet ista priča? Dobro! Više voliš da ti ja kažem na šta ličiš? Na šta liči dečak koga vidim? Na šta liči, prema tvom mišljenju? Na šta ličiš? Hoćeš da ti ja kažem? Ne ličiš ni na šta! *Ama baš ni na šta* ne ličiš! (Doslovno beležim *sve* što mi je rekla.) Otišla je zalupivši vratima. Kad sam otvorio oči, ogledalo je bilo zamagljeno.

12 godina, 11 meseci, 25 dana

Ponedjeljak, 5. oktobar 1936.

Da je prisustvovao maminom napadu besa, tata bi mi šapnuo na uho: dečak koji ni na šta ne liči, ma šta kažeš, to je baš *zanimljivo*! Kako, *u stvari*, izgleda dečak koji *ama baš* ni na šta ne liči? Kao anatomska slika čoveka u Larusovoj enciklopediji? Kada bi tata naglašavao neku reč, reklo bi se da je izgovara u kurzivu. Potom bi začutao kako bi mi ostavio vremena da razmislim. Pao mi je na pamet čovek sa ilustracije iz enciklopedije zato što smo tata i ja mnogo izučavali anatomiju tela na toj ilustraciji. Znam kako je čovek građen. Znam gde se nalazi slezinska arterija, znam svaku kost, svaki nerv, svaki mišić poimence.

13 godina, rođendan

Subota, 10. oktobar 1936.

Mama je ponovo Dodou uradila ono sa čistom maramicom. Naravno, sačekala je ručak i da se svi okupe. Dodo je posluživao zakusku. Ona ga je zamolila da „izvoli“ ostaviti tanjire i lagano ga je privukla k sebi kao da će ga pomilovati. Umesto toga, izvadila je maramicu. Prešla mu je maramicom iza ušiju, po prevoju laktova i kolena. Dodo se bio sav ukrutio. Naravno, maramica (koju je mama pokazala prisutnima!) nije više bila onako bela. Ni nokti nisu bili kako treba. Tako prljav dečak ne može da izigrava mladu domaćicu! Idite da se operete, mladiću! Pokazujući na Dodoa, rekla je Violeti: dobro ga nadgledajte, hoćete li? Neka naročito ne zaboravi na pupak! Imate deset minuta. U trenucima kada je zločesta, mama uvek zvuči kao razdragana devojka.

Kada sam bio mali i kad bi me Violeta umivala, opisivala bi mi prljavštinu na dvoru Luja XIV kao da upravo odande dolazi. Ah! Bilo je tu, veruj mi, mnogo, mnogo mirisa! Ti su se ljudi parfimisali kao što se prašina gura pod tepih. Violeta isto tako voli Napoleonovo pisamce upućeno Žozefini (kad se vraćao iz pohoda na Egipat): „Ne kupaj se, dolazim.“ Junačino moja, sve ti ovo govorim kako bi znao da ne treba da mirišemo na jasmin da bi nas neko voleo. Ali nemoj ovo nikom da kažeš!

Kad je reč o čistoći, jednog dana, dok sam rukavicom za kupanje prelazio tati po leđima, rekao mi je: jesi li se ikada zapitao kuda odlazi sva ova ljudska prljavština? Šta prljamo kada se peremo?

13 godina, 1 mesec, 2 dana

Četvrtak, 12. novembar 1936.

Uspeo sam! Uspeo sam! Skinuo sam čaršav sa ogledala na ormaru i pogledao se! Rešio sam da prestanem s tim. Skinuo sam čaršav, stisnuo pesnice, duboko udahnuo, otvorio oči i pogledao se! *POGLEDAO SAM SE!* Bilo je to kao da prvi put sebe vidim. Dugo sam ostao pred ogledalom. To baš nisam bio ja. Bilo je to moje telo, ali to nisam bio ja. To čak nije bio ni neki drug. Ponavlja sam: ti si ja? Jesi li ti ja? Ja sam ti? Ovo

smo mi? Nisam lud, vrlo dobro znam da sam se poigravao *utiskom* da to nisam ja, već neki, bilo koji dečak zaboravljen na dnu ogledala. Pitao sam se otkad je tu. Dok su te igrice mamu isterivale iz takta, tatu uopšte nisu plašile. Sine, nisi lud, *ti se samo igraš svojim čulnim opažanjima*, kao sva deca tvojih godina. Ti ih ispituješ. Nепrestano ćeš ih ispitivati. Čak i kad odrasteš. Pa i onda kad budeš veoma star. Dobro ovo zapamti: *celog se života trudimo da poverujemo rođenim čulima*.

Tačno je da mi se sopstveni odraz ukazao kao neko dete zaboravljeno u ormaru sa ogledalom. Taj je osećaj sasvim tačan. Dobro sam znao koga ću videti kad skinem čaršav, ali je to ipak bilo iznenađenje, kao da je taj dečak kakva figura koju su tu ostavili mnogo pre mog rođenja. Dugo sam ga gledao.

I onda sam došao na ideju.

Izašao sam iz sobe, na vrhovima prstiju otišao do biblioteke, otvorio enciklopediju, izrezao ilustraciju čovekovog tela pomoću lenjira (niko neće primetiti, Mama koristi enciklopediju samo da bi je podmetnula pod Dodoa kad ručamo u trpezariji), vratio sam se u svoju sobu, stavio rezu na vrata, skinuo se dogola, umetnuo čoveka sa ilustracije u usek ogledala i uporedio ga sa sobom.

Činjenica je da smo *sasvim različiti*. Čovek sa ilustracije je odrasla osoba atletske građe. Ramena su mu široka. Stoji pravo na mišićavim nogama. A ja ne ličim ni na šta. Ja sam jedno slabo, ubledelo dete, nerazvijenih prsa, toliko mršavo da bi mi se pod lopatice mogla ubacivati pošta (Violetine reči). Ipak imamo jednu zajedničku tačku: obojica smo *providni*. Vide nam se vene, mogu nam se izbrojati kosti, ali se meni zato nijedan mišić ne vidi. Imam samo kožu, vene, organe i kosti. Ništa nije čvrsto, kako bi to mama rekla. Istina. Zbog toga, bilo ko može da mi oduzme život, da me veže za drvo, ostavi u šumi, pere pod mlazom vode, da mi se podsmeva ili kaže da ni na šta ne ličim. Ti me sigurno nećeš braniti, je li? Pustio bi da me mravi smažu! Posrao bi mi se na glavu!

E pa *ja* ću te braniti! Braniću te čak i od sebe! Izgradiću ti mišiće, ojačaću ti nerve, brinuću se o tebi svakog dana, zanimaće me *sve* što ti *osećaš*.

13 godina, 1 mesec, 4 dana

Subota, 14. novembar 1936.

Tata je govorio: svaki je predmet *isprva* zanimljiv. Znači, moje je telo zanimljivo. Pisaću dnevnik svoga tela.

13 godina, 1 mesec, 8 dana

Sreda, 18. novembar 1936.

Želim da pišem dnevnik o svom telu i zato što svi pišu o nečem drugom. *Sva su tela zaboravljena u ormarima sa ogledalom*. Svi oni koji pišu samo dnevnik, Lik ili Fransoaza, na primer, govore o svemu i svačemu, o osećanjima, osećajima, o prijateljstvu, ljubavi, izdaji, beskrajno se pravdaju, šta misle o drugima, šta misle da drugi misle o njima, o putovanjima na koja su odlazili, knjigama koje su pročitali, ali nikada ne govore o svom telu. Zapazio sam to letos kod Fransoaze. Pročitala mi je svoj dnevnik „u velikoj tajnosti“, iako ga svima čita, rekao mi je Etjen. Ona piše pod naletom osećanja, ali skoro se nikada ne seća *kog* osećanja. Zašto si to napisala? Ne znam više. Samim tim, nije više baš ni sigurna u *značenje* onoga što piše. A ja želim da ono što danas napišem za pedeset godina znači isto. Sasvim isto! (Za pedeset godina, imaću šezdeset i tri godine.)

13 godina, 1 mesec, 9 dana

Četvrtak, 19. novembar 1936.

Ponovo sam razmišljao o svojim strahovima i napravio spisak sledećih osećaja: od straha od ponora muda mi se zgrče, od straha od udaraca se oduzmem, od straha da ću strahovati ceo dan osećam teskobu, od teskobe dobijam proliv, od emocije se (makar i prijatne) naježim, od nostalgije (kad, na primer, mislim na tatu) oči mi zasuze, od iznenađenja se trgnem (čak i kad se vrata zalupe!), od panike se mogu upiškiti, i zbog najmanjeg se jada rasplačem, od besa se gušim, od srama se smanjim. Telo mi na sve reaguje. Ali ne znam baš uvek *kako* će reagovati.

13 godina, 1 mesec, 10 dana

Petak, 20. novembar 1936.

Dobro sam razmislio. Ako *tačno* opišem sve što osećam, dnevnik će mi biti *posrednik* između duha i tela. Biće *prevodilac* mojih osećaja.

13 godina, 1 mesec, 12 dana

Nedelja, 22. novembar 1936.

Neću opisati samo snažne doživljaje, velike strahove, bolesti, nesreće, već baš sve što mi telo oseća. (Ili ono što duh nameće telu.) Dodir vetra koji mi miluje kožu, na primer, zvuk koji u meni stvara tišina kad zapušim uši, Violetin miris, Žoov glas. Žo već sad ima glas kakav će imati kad poraste. Glas mu je *peskast*, kao da dnevno puši tri kutije cigareta. Sa samo tri godine! Kad odraste, glas mu, naravno, više neće biti piskav, ali će i dalje biti peskast, i govoriće kroz smeh, siguran sam u to. Kao što Violeta kaže za Manesove napade besa: možemo da vičemo koliko hoćemo, glas nam ostaje isti!

13 godina, 1 mesec, 14 dana

Utorak, 24. novembar 1936.

Glas nam je muzika koju stvara vetar dok nam struji kroz telo. (U stvari, onda kada ne izlazi kroz zadnjicu.)

13 godina, 1 mesec, 26 dana

Nedelja, 6. decembar 1936.

Povraćao sam pri povratku sa Sen-Mišela. Ništa me ne izbaci iz takta kao povraćanje. Kad povraćaš, izvrćeš se kao vreća. Izvrću ti kožu. Na mahove. Čupaju je. Odolevaš, ali te izvrću. Iznutra ka spolja. Upravo onako kako Violeta dere zeca. Druga strana tvoje kože. Eto šta je povraćanje. Stidim ga se i ono me silno razbesni.

13 godina, 1 mesec, 28 dana

Utorak, 8. decembar 1936.

Uvek se moram smiriti pre nego što nešto zabeležim.

13 godina, 2 meseca, 15 dana

Petak, 25. decembar 1936.

Sinoć je mamin poklon bilo pitanje: *zaista* veruješ da si zaslužio božićni poklon? Setio sam se izviđača i odgovorio da ne verujem. Ali naročito zbog toga što ne želim ništa od nje. Stric Žorž mi je poklonio dva tega od po dva kilograma, a Žozef spravu za razvijanje mišića koja se zove ekspander. Sastoji se od pet gumenih traka pričvršćenih za dve drvene ručke. Ekspander treba uhvatiti za ručke i istezati ga uz što veći broj ponavljanja. U uputstvu za upotrebu vidi se slika jednog čoveka pre nego što je kupio ekspander i istog tog čoveka šest meseci kasnije. Ko bi ga prepoznao. Grudni koš mu je dvostruko širi, a mišići podizači vratu daju volovski izgled. Pa ipak, nije vežbao više od *deset minuta dnevno*.

13 godina, 2 meseca, 18 dana

Ponedeljak, 28. decembar 1936.

Etjen i ja smo se igrali padanja u nesvest. Bilo je dobro. Drugi stane iza tebe, obujmi te rukama, pritiska ti grudi najjače što može dok ispuštaš vazduh iz pluća. Jedanput, dvaput, triput, stežući iz sve snage, a kada sasvim ostaneš bez vazduha u plućima, počinje da ti zuji u ušima, vrti ti se u glavi, padaš u nesvest. Izvrsno je. Imaš osećaj kao da *napuštaš svet*. Jeste, ili kao da propadaš, ili toneš... Kako god, *zaista* je izvrsno!

13 godina, 3 meseca

Nedelja, 10. januar 1937.

Dodo me je probudio, usred noći. Plakao je. Pitao sam ga zašto, nije hteo da mi kaže. Onda sam ga pitao zašto me budi. Na kraju mi je rekao da mu se drugovi rugaju zato što ne piški daleko kao oni. Pitao sam ga dokle piški. Rekao mi je: ne mnogo daleko. Mama te nije naučila? Ne. Pitao sam ga želi li sad da nauči. Želi. Pitao sam ga da li povuče kožicu pre nego što počne da piški. Rekao mi je: šta s kožicom? Izašli smo na balkon i pokazao sam mu kako da povuče kožicu. Violeta me je tome naučila dok me je kupala kad sam bio mali: povuci kožicu da nam se ne